

Å UNDERVISE OM TEMA

Som underviser er det viktig å ha følgende tanker i bakhodet:

Ikke forvent at elevene er hetero

For det første må man huske på at det er sannsynlig at enkelte av elevene ikke definerer seg som heteroseksuelle. Uavhengig av om de gir uttrykk for dette eller ikke. Elever som nå identifiserer seg som hetero kan senere komme til å identifisere seg som noe annet. Forventningen om at alle er hetero til det motsatte er bevist skal ikke finnes i klasserommet eller i undervisningen.

Unngå undervisning om de andre

For det andre er det viktig at undervisningen ikke blir en *undervisning om de andre*. Med dette menes undervisning som har fokus på å gi kunnskap om en bestemt gruppe (de andre), for eksempel homofile. Tanken bak slik undervisning er at økt kunnskap om de andre skal føre til empati, aksept og toleranse. Elevene skal få forståelse av at *de andre* er normale og akkurat som oss. Denne måten å undervise på skaper ikke nødvendigvis toleranse, men kan snarere bidra til å underbygge fordommer. Å undervise om homofile som *de andre* skaper et kollektivt, heteroseksuelt *vi*, som utelukker snarere enn å inkludere. Toleranse for *de andre* kan samtidig inneholde en oppfatning om at heteroseksualitet er det beste og mest ønskelige.

Til forskjell fra heterofili er homofili et konkret tema som elever stadig bli bedt å samtale om eller reflektere rundt. Spørsmål som "Hvordan tror du det er å være homofil?" (hentet fra en lærebok for ungdomsskolen), innebærer en forventning om at alle elevene som leser spørsmålet er hetero. Intensjonen

MÅL:

- Kunnskap om variasjoner i seksuell orientering, motarbeide diskriminering og marginalisering
- Motarbeide forventningen om at "alle er heteroseksuelle til det motsatte er bevist"

med oppgaven er sikkert god, men den bidrar til å skape et stort skille mellom *vi* (de heterofile) og *de andre* (de homofile).

Ikke vær problemfokuset

Undervisning om variasjoner i seksuell orientering synes ofte å handle om hvordan det er å komme ut av skapet, hvor vanskelig det er å oppdage at man er "annerledes", og hvilke negative reaksjoner man møter. Dette er temaer ungdom ofte er opptatt av, og som det er fint å snakke noe om. Det er likevel viktig at man ikke har for stort fokus på det negative. De fleste homofile i Norge i dag lever et godt liv, og det er slett ikke slik at alle opplever det som traumatisk og vanskelig å komme ut av skapet. Det er viktig å legge til rette for at elevene ikke sitter igjen med oppfatningen av at det å være homofil er noe vanskelig og negativt.

FAKTA

- Ordet homofili kommer av gresk homo betyr samme og fillos betyr venn.
- Ordet lesbisk stammer fra den greske øya Lesbos, hvor dikterinnen Sappho levde i det femte århundre før Kristus. Sappho skrev kjærlighetsdikt til sine kvinnelige elever.
- Ordet homofil brukes om både kvinner og menn.
- Ordet lesbisk brukes om kvinner.
- I dag er det vanlig å bruke ordene homse (mann) og lesbe (kvinne).

TEMA 3: Variasjoner i seksuell orientering

OM TEMA

Forskjellen på heterofile, homofile og bifile er at heterofile forelsker seg i/føler seksuell tiltrekning til personer av det andre kjønn, homofile forelsker seg i/føler seksuell tiltrekning til personer av samme kjønn, og bifile forelsker seg i/føler seksuell tiltrekning til personer av begge kjønn. Følelsene er de samme, forelskelsen er like deilig når den er gjengjeldt og like smertefull når den ikke er det, og behovet for ømhet og nærhet er det samme.

Heteroseksualitet og homoseksualitet oppfattes ofte som to orienteringer som utelukker hverandre. Det forventes at man er enten hetero eller homo. I virkeligheten er det ikke så enkelt. Hvem man orienterer seg mot seksuelt kan variere gjennom livet. Videre kan en person godt være homofil selv om han/hun aldri har hatt seksuelle erfaringer med en av samme kjønn. En person kan også ha homoseksuelle erfaringer uten senere å oppfatte seg som homofil.

Det finnes fremdeles fordommer og uvitenhet om homofili i samfunnet. Likevel er det viktig å vite at de fleste som forteller til andre at de lurer på om de er lesbiske eller homofile får støtte fra venner og familie. Det å finne ut at man er lesbisk eller homofil kalles ofte for "å komme ut av skapet". For noen tar dette kort tid, mens for andre kan det ta flere år. I denne tiden kan det være godt å snakke med andre som enten har opplevd det samme selv eller som vet hva det handler om, for eksempel Homofiles Ungdomstelefon eller Rådgivningstjenesten for homofile og lesbiske.

Homofili gjennom tidene

Det å ha sex med en med samme kjønn har hatt ulike betydninger opp gjennom tidene. Forfølgelse av mennesker som har sex med samme kjønn har preget mye av historien. I middelalderen fikk man dødsstraff hvis man ble funnet skyldig. Homofile og lesbiske var blant de som ble sendt i konsentrasjonsleirene av nazistene under andre verdenskrig, sammen med jøder, sigøynere og politiske opposisjonelle.

I andre tider har det vært sett på som noe vanlig og helt naturlig. I den greske antikken var det for eksempel ikke uvanlig at menn hadde sex med menn. Det var ikke kjønn som var det avgjørende, men hvilken sosial posisjon partene hadde.

I Hellas i det andre århundre etter Kristus ble det skrevet et skjema over ulike seksuelle handlinger. Der står det under "naturlig, lovlig og alminnelig

seksualitet": samleie som en mann har med sin kone eller en prostituert, og med sin mannlige eller kvinnelige tjener. Samleie mellom en rikere og en fattigere mann, og mellom en eldre og yngre mann var også i denne kategorien. Normene på den tiden gikk ikke på hvilket kjønn man hadde sex med, men hvor mye penger eller hvor gammel den man hadde sex med var. Å ha sex med en annen mann var like naturlig som å ha sex med en dame, så lenge den ene mannen var rikere eller eldre enn den andre.

Først mot slutten av 1800-tallet ble ordet homoseksuell "oppfunnet" og brukt som betegnelse på menn som hadde sex med menn. Før dette ble menn som hadde sex med menn kalt for "sodomitter". Sodomi var en lyst alle menn i prinsippet kunne ha, det var først når de utførte sodomi at de ble kalt sodomitter.

I dag har homofile i Norge de samme rettighetene som heterofile.

I Norge ble straffeloven mot homoseksualitet opphevet i 1972. Først i 1982 ble homofili fjernet som sykdomsdiagnose. I dag vet vi at homofili ikke er en sykdom. I 2008 vedtok Stortinget en felles ekteskapslov. Den gir lesbiske og homofile par rett til å gifte seg og rett til adopsjonsprøving. Lesbiske par har også rett til assistert befruktning. Det er flere og flere barn som vokser opp med homofile fedre eller lesbiske mødre.

Det er forbudt å diskriminere noen på grunn av deres seksuelle orientering, for eksempel ved ansettelse, i døra til et utested eller ved utleie av leilighet.

FORSLAG TIL OPPLEGG

Oppgave: Hvem er sammen med hvem?

Tid: 15-20 min

Utstyr: Oppkopierte bilder av ulike personer, fra Bryt! eller Restart (se under "Lese mer")

Mål med øvelsen: Bli bevisst usynlige regler og forventninger knyttet til seksualitet og kjønn, funksjonsevne, klassetilhørighet, hudfarge og alder.

Gjennomføring: Del elevene i grupper som får hver sin bunke bilder, eller legg bildene på gulvet/et bord slik at alle kan se dem. Be elevene gjette hvilke personer som har et forhold til hverandre. Elevene trenger ikke være enige seg i mellom. Hvilke kriterier velger elevene par etter? Alder, hudfarge, stil, klassetilhørighet...? Skriv opp en liste over kriteriene på tavlen. Har elevene funnet flest heterofile eller homofile par? Hva er grunnene til dette?

Spør hvilket par som ville vært minst sannsynlig og hvorfor. Diskuter i klassen hvorfor det er slik at mennesker ofte lager par innenfor sin kategori, for eksempel hvite svensker med hvite svensker, middelklasse med middelklasse.

Oppgave: Gjett hetroen

Tid: 15-20 min

Utstyr: Oppkopierte bilder av personer fra Bryt! eller Restart (se under "Lese mer")

Mål med øvelsen: Bevissthet rundt forestillinger om heteroseksualitet

Gjennomføring: Del elevene i grupper på 4-5 elever. Del ut bunken med bilder til hver av gruppene. (evt kan øvelsen gjøres i samlet klasse, legg da bildene utover gulvet eller et bord slik at alle kan se dem). Be hver av gruppene velge ett/to bilder av det de mener er heteroseksuelle personer. Be gruppene finne noen argumenter for hvorfor de valgte disse bildene. Be så hver av gruppene å vise frem bildene de har valgt. Se på de valgte bildene i fellesskap og skriv opp på tavlen argumentene gruppene hadde. Diskuter i fellesskap: hvordan kan man se at en person er heterofil? Kan man alltid se det? Er det slik at vi forventer at folk vi møter er heterofile? Hvorfor er det slik?

Oppgave: Jeg tolererer deg

Tid: ca 15 min

Utstyr: Ingen

Mål med øvelsen: Refleksjon rundt toleranse, og det å tolerere noen

Gjennomføring: Elevene skal sitte to og to, eller gå rundt i rommet og stoppe når de møter en person. Elev A skal kommentere noe som er synlig ved elev B, uten å tillegge det noen verdi. A skal altså konstatere ytre detaljer, som for eksempel at B har brunt hår. (Og ikke at det brune håret er fint/fantastisk etc) A skal dessuten understreke overfor B at A tolererer/aksepterer dette. For eksempel: "Jeg ser at du har grå bukse, og det synes jeg er helt greit". B skal si takk. Be elevene bytte på rollene, slik at alle får prøve å tolerere og å bli tolerert.

Etter at parene har byttet roller noen ganger, skal utsagnene utvides. A skal konstatere ytre detaljer på samme måte som tidligere, men skal nå også understreke at B er en bra person "til tross for dette", eller at "det gjør ingenting." B skal takke for dette. Bytt på rollene noen ganger.

Avslutt leken, og snakk i hele klassen om hvordan det følte. Hvordan var det å tolerere? Hvordan var det å bli tolerert? Finnes det situasjoner i virkeligheten der man tolererer folk på denne måten? Hvilke personer/grupper er det som blir utsatt for tolerering?

TEMA 3: Variasjoner i seksuell orientering

LESE MER

Litteratur:

Bryt! Ett metodmaterial om normer i allmänhet och heteronormen i synnerhet utgitt av RFSL Ungdom. Kan lastes ned gratis på www.rfslungdom.se/ > bryt!

Glad i deg uansett av LLH. Brosjyre. Henvender seg til deg som opplever at sønn, datter, søsken eller venn kommer ut av skapet. Lastes ned gratis på www.llh.no > materiell

Ta ansvar – vis omsorg. En brosjyre for deg som kommer i kontakt med homofile i ditt arbeid utgitt av LLH. Lastes ned gratis på www.llh.no > materiell

Seksualitet i skolen. Perspektiver på undervisning av Åse Røthing og Stine Helena Bang Svendsen. Cappelen Damm, 2007

Restart – et metodmateriale som setter fokus på normer, mangfold og seksualitet av Skeiv Ungdom. Kan lastes ned på www.skeivungdom.no i løpet av våren 2010

Nettsider:

LLH www.llh.no Landsforeningen for Lesbiske, homofile, bifile og transpersoner.

Skeiv Ungdom www.skeivungdom.no Ungdomsorganisasjonen til LLH. Jobber for mangfold og mot diskriminering

IGLYO www.iglyo.com International gay, lesbian, bisexual, transgender, queer youth and student organization

Skeiv Verden www.skeivverden.no For homofil og lesbisk innvandrerungdom

RFSL Ungdom www.rfslungdom.se Svenske ungdomsforbundet for homoseksuelle, biseksuelle og transpersoners rettigheter.

Ungdomstelefonen www.ungdomstelefonen.no Skeiv Ungdoms telefontjenestes nettside. Info, spørsmål og svar, materiell m.m.

Skeiv bok www.skeivbok.no Homofile litteratursider. Skjønnlitteratur og faglitteratur om homofili.

Annet:

Ungdomstelefonen tlf 810 00 277 Skeiv Ungdoms telefontjeneste. Unge svarer unge med spørsmål om seksualitet, legning og identitet.

Film:

Mannen som elsket Yngve. Regi Stian Kristiansen, 2008. Kan lånes på biblioteket. Handling: Den til nå heterofile tenåringen Jarle forelsker seg i Yngve, men vikles inn i et nett av løgner overfor den gamle vennegjengen.

Fucking Åmål. Regi Lukas Moodysson, 1998 (Sverige). Kan lånes på biblioteket. Handling: sekstenårige Agnes er ulykkelig forelsket i Elin, jenta som i følge ryktet har klint med alle guttene på skolen. Elin blir forelsket i Agnes, men synes det er vanskelig å skulle akseptere at hun er lesbisk